

ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЯ, ВЪТРЕШНА МИГРАЦИЯ И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БЪЛГАРИЯ

Росица Рангелова¹

***Резюме.** Връзката между демографските характеристики на дадени териториални единици и степента на тяхното икономическо развитие е взаимно обусловена. Тя често е предмет на изследване в страната ни от експерти и организации. В доклада е разгледана връзката между основни демографски характеристики и вътрешната миграция в България и как те, от своя страна, като в омагьосан кръг предопределят равнището на икономическо развитие на отделните териториални единици. Тенденцията е следната: по-силно изразена миграция – по-възрастно население в изоставяните региони – по-ниско равнище на социално-икономическо развитие в тях. На базата на международно сравнение за страните от ЕС е показано незавидното място на България като страна с най-големи териториални различия.*

Ключови думи: демографска ситуация, вътрешна миграция, регионални различия, България

ДЕМОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ

Демографските процеси в България през последните 25 години с основание будят силна тревога и се предмет на интензивно изследване и оживени дискусии. До 1990 г. процентът на естествен прираст на населението е положителен, въпреки че непрекъснато намалява. След това и досега той е отрицателен, над -5.0 на 1000 жители. През последните десетилетия в страната се отбелязва драстичен спад на абсолютния брой на населението (депопулация) – от близо 9 милиона през 1989 г. на около 7.2 милиона през 2014 г. (табл. 1). По данни на НСИ от Преброяването през 2011 г. броят на населението е намалял с 581 750 през периода 2001–2011 г. Над две трети от този спад е предизвикан от неблагоприятния естествен прираст на населението (68,9%) поради намаляващата раждаемост и увеличаващата се смъртност, а близо една трета – от външната миграция (31,1%). Последното означава, че през този период 192 663 души или 2,62% от общия брой на населението са мигрирали извън страната. Като цяло данните в табл. 1 показват доста по-неблагоприятното демографско състояние в селата отколкото в градовете.

---

¹ Проф. д.ик.н. Росица Рангелова – Институт за икономически изследвания при БАН
Адрес за контакти: r.rangelova@iki.bas.bg

Таблица 1
България: основни демографски показатели, 1989–2014 г.

	1989 г.	1995 г.	2006 г.	2014 г.
Население към 31.12. (хил.)	8 993.4	8384.7	7679.3	7 202.2
Дял на градско население,%	67.3	67.8	70.6	73.1
Раждаемост на 1000 души, в това число:	12.5	8.6	9.6	9.4
– в градовете	13.0	8.8	10.1	9.6
– в селата	11.4	8.0	8.3	8.7
Смъртност на 1000 души, в това число:	11.9	13.6	14.7	15.1
– в градовете	8.8	10.7	12.0	12.7
– в селата	18.2	19.9	20.8	21.6
Темп на естествен прираст на 1000 души, в това число:	0.6	–5.0	–5.1	–5.7
– в градовете	4.2	–1.9	–1.9	–3.1
– в селата	–6.8	–11.9	–12.5	–12.9
Очаквана продължителност на живота при раждане (години), общо: в това число:	71.2 (1989–1991)	70.6 (1993–1995)	72.67 (2005–2007)	74.69 (2012–2014)
– мъже	68.0	67.1	69.24	71.17
– жени	74.7	74.9	76.30	78.28
Тотален коефициент на плодовитост на 1000 души, общо, в това число:	1.81	1.23	1.38	1.52
– в градовете	1.66	1.15	1.31	1.44
– в селата	2.24	1.51	1.60	1.78

Източник: НСИ. Раздел „Население - демография, миграция и прогнози”.

Според данните от споменатото преброяване от 2011 г. разпределението на населението по етнически произход показва следното: етническите българи силно преобладават в сравнение с други групи (84.8% от общия брой население); българите от турски произход са около 8,8%, а ромите - 4,9%. За последните две етнически групи е характерно, че относително повечето от тях живеят в селата отколкото в градовете (табл. 2).

През сравнително краткия период 2004–2011 г. броят на населението в България е намалял с 5.6%. Само две области са отбелязани с увеличение на населението: София град – с 6.5%, и третата по големина област Варна – с 3.5%. В останалите 26 области се отбелязва обезлюдяване, като в 13 от тях то е много ясно изразено – с над 10%.